

L'estructura sil·làbica de l'italià: vocal
epentètica, geminació i *raddoppiamento*
sintattico en mots catalans

Teresa Bauzà Bosch

Treball final de màster

Màster en Ensenyament d'Espanyol i de Català com a Segones Llengües

Tutora: Blanca Palmada Felez

Curs: 2017/2018

Taula de continguts

1. INTRODUCCIÓ.....	2
2. HIPÒTESI	3
3. METODOLOGIA	4
4. ANÀLISI	5
4.1. ESTRUCTURA SIL·LÀBICA DE L'ITALIÀ	5
4.2. ESTRUCTURA SIL·LÀBICA DEL CATALÀ	8
4.3. COMPARACIÓ ENTRE L'ESTRUCTURA SIL·LÀBICA DE L'ITALIÀ I DEL CATALÀ ...	11
5. FENÒMENS FONÈTICS: VOCAL EPENTÈTICA, GEMINACIÓ I RADDOPPIAMENTO SINTATTICO	13
5.1. VOCAL EPENTÈTICA: DEFINICIÓ	13
5.2. VOCAL EPENTÈTICA: PROBLEMES EN EL CATALÀ PARLAT	16
5.3. GEMINACIÓ I RADDOPPIAMENTO SINTATTICO: DEFINICIÓ.....	17
5.4. GEMINACIÓ I RADDOPPIAMENTO SINTATTICO: PROBLEMES EN EL CATALÀ PARLAT	19
6. EVIDÈNCIA EMPÍRICA	21
6.1. AFEGIMENT DE LA VOCAL EPENTÈTICA	21
6.2. GEMINACIÓ I RADDOPPIAMENTO SINTATTICO	31
7. ANÀLISI DELS RESULTATS.....	36
7.1. AFEGIMENT DE LA VOCAL EPENTÈTICA	36
7.2. GEMINACIÓ I RADDOPPIAMENTO SINTATTICO	38
8. CONCLUSIONS	41
9. BIBLIOGRAFIA.....	45

1. Introducció

Segons el seu origen, les llengües poden presentar una estructura sil·làbica determinada, que, seguint unes restriccions estrictes, configura els ritmes i condiciona el tipus de mots que es poden formar.

Per a un professor de català com a llengua estrangera (CLE), és essencial conèixer les característiques de la primera llengua dels seus alumnes. Així, podrà identificar fàcilment quins són els problemes que cal tractar amb més atenció a classe. Aquest és un molt bon mètode d'optimitzar el temps dels alumnes a l'aula, perquè saber l'origen dels seus errors permet posar-hi remei de manera ràpida i efectiva.

Tot i que aquestes diferències en l'estructura sil·làbica de les llengües són part del que anomenem «accent», poden arribar a causar problemes, dificultar la comunicació i provocar malentesos.

En el següent treball, doncs, s'analitzen dos fenòmens que els estudiants italians de català realitzen quan parlen en aquesta segona llengua i que poden ocasionar problemes de comunicació: l'afegiment de la vocal epentètica en mots acabats en consonant, la geminació i el *raddoppiamento sintattico*.

Primer, es fa un repàs de l'estructura sil·làbica d'ambdues llengües, enfocat, sobretot, als dos fenòmens mencionats abans. Segon, s'expliquen breument aquests dos fenòmens, amb exemples que demostrin la seva freqüència i la importància que mereixen en una classe de CLE.

Tot seguit, es comenten quin tipus de dificultats poden causar en el català parlat. En el cas de la vocal epentètica, es parla dels contrastos de gènere i, pel que fa a la geminació i el *raddoppiamento sintattico*, de la confusió entre l'infinitiu i el participi.

Finalment, es passa a la part experimental del treball, la qual es va realitzar a La Sapienza, la Universitat de Roma. Aquí, es fa una prospecció a través de dues activitats, una per a cada fenomen, les quals es van gravar i transcriure fonèticament. Aquests exercicis, doncs, són claus per comprendre com es comporten els dos fenòmens en els quals es basa el treball i, també, per donar força a la hipòtesi que defensa. Després, es fa una anàlisi dels resultats obtinguts en ambdues proves i, finalment, hi ha la part de les conclusions, on s'extreuen els punts més significatius de tot el treball realitzat.

2. Hipòtesi

En el present treball, s'analitzen dos fenòmens fonètics que els parlants italians apliquen al català i que causen problemes de comunicació: l'afegiment de la vocal epentètica en mots acabats en consonant i la geminació, on s'inclou un dels seus tipus, l'anomenat *raddoppiamento sintattico*.

Els fenòmens esmentats, doncs, són molt freqüents en italià. Per tant, tenen una gran importància, sobretot quan els parlants aprenen una llengua estrangera a la qual els apliquen de la mateixa manera que en la llengua pròpia.

L'objectiu és demostrar quin tipus de problemes de comunicació causen aquests fenòmens. En el cas de la vocal epentètica, les dificultats són confusions de gènere en determinats adjectius i, pel que fa a la geminació i el *raddoppiamento sintattico*, confusions entre infinitiu i participi i també entre determinades combinacions de mots.

La part experimental està formada per dues activitats i es va realitzar amb 4 participants de la La Sapienza, la Universitat de Roma. Consisteix, doncs, en dividir aquests participants en dos grups, un que rep una explicació més extensa per corregir els errors i un altre al qual simplement se li diu la forma correcta de pronunciar els mots escollits per a fer els exercicis.

Així doncs, la hipòtesi de fons defensa que té sentit raonar sobre aquest tipus de problemes a la classe de llengua estrangera i, a més, que l'argumentació millora l'execució, perquè ajuda a recordar i aplicar patrons. A partir de l'anàlisi dels resultats de les proves esmentades, aquesta hipòtesi pren força.

3. Metodologia

La part experimental del treball és una prospecció, és a dir, una anàlisi del tema que s'estudia: la vocal epentètica en mots acabats en consonant, la geminació i el *raddoppiamento sintattico* dels estudiants italians i els problemes de comunicació que poden causar en el català parlat.

Pel que fa a la metodologia, es van seleccionar un total de 4 participants, quatre noies, nadiues italianes, les quals es van dividir en dos grups diferents, el grup A i el grup B. Un cop fets, es va demanar a aquestes 4 participants que llegissin en veu alta les 50 frases de l'activitat de la vocal epentètica i les 20 de l'activitat de geminació i *raddoppiamento sintattico* mentre se les gravava.

D'una banda, un cop van haver llegit les frases, es va informar a les participants del grup A de com és la manera correcta de pronunciar les paraules seleccionades per demostrar els fenòmens fonètics estudiats. Per exemple, se'ls va dir que el masculí de l'adjectiu 'cansat' ha de ser [kansát] i no [kansád.də] . Després, se'ls va tornar a gravar pronunciant les mateixes frases.

D'altra banda, a les participants del grup B, se'ls va proporcionar una explicació molt més detallada del problema, és a dir, se'ls va assenyalar com aquesta pronúncia pot fer confondre el gènere de determinats adjectius. A més, se'ls van donar exemples d'aquestes confusions en cas que el subjecte no aparegui. Així, es va seguir el mateix procediment que amb el grup A i se les va tornar a gravar dient les frases proposades un altre cop.

L'objectiu d'aquesta prospecció és analitzar la pronúncia dels parlants italians i demostrar que pot causar problemes de comunicació en el català parlat. A part, es vol donar força a la hipòtesi principal del treball, és a dir, que els participants del grup que ha rebut una explicació més rica han millorat força més la pronúncia que els de l'altre grup. Per tant, raonar sobre aquests problemes a la classe de llengua estrangera és útil i eficaç.

Pel que fa a les gravacions, van durar un total de 21 minuts i 56 segons.

4. Anàlisi

4.1. Estructura sil·làbica de l'italià

Com totes les llengües del món, l'italià presenta una estructura sil·làbica determinada. Aquest apartat, doncs, se centrarà en com es comporten els grups de consonants en italià, el lloc on es col·loca normalment l'accent i en la importància de la seva assignació.

Els atacs en italià poden tenir des d'un mínim de zero fins a un màxim de dues consonants i els únics grups que són tautosil·làbics (formen part de la mateixa síl·laba) són els que presenten seqüències d'una consonant i una líquida (CL) o una nasal (CN). Això es pot observar en els exemples següents:

<i>tro.ta</i> “trotar”	<i>flau.to</i> “flauta”
<i>frus.ta</i> “fusta”	<i>af.fron.to</i> “afrontar”
<i>la.dro</i> “lladre”	<i>pne.u.ma.ti.co</i> “pneumàtic”
<i>ve.tro</i> “vidre”	<i>i.pno.ti.co</i> “hipnòtic”

Com es pot observar, els atacs consten d'un màxim de dues consonants, tant a principi de paraula com al mig.

Les geminades segueixen unes regles de distribució estrictes, perquè són heterosil·làbiques (per exemple, *af.fron.to*) i no es poden trobar a principi de paraula (Morandini, 2007: 3). D'aquí deriven una quantitat prou àmplia de grups de tres consonants a l'interior de la paraula. Aquests grups poden ser de dos tipus: VC1.C1C2V, és a dir, una consonant precedida per una geminada (p. *af.fran.ca.re*, *fab.bro*) o VC1.C2C3V, un grup on la primera consonant sempre és *s* (p. *ras.trel.lo*, *ris.plen.de.re*). Ambdues possibilitats demostren que només les dues consonants finals del grup serveixen per fer d'atac, mentre que la primera, ja sigui una geminada o una *s*, és la coda de la síl·laba anterior.

Els grups consonàntics de tres també són possibles a principi de paraula, però només amb la forma *scl*: la *s* és sempre la primera consonant, seguida d'una consonant i una líquida. Com en els exemples anteriors, la *s* no se sil·labeja en l'atac de la paraula, però pot servir de coda de la síl·laba anterior (per exemple, *s.tra.da*, *s.gra.zia.to*, *s.plen.di.do*, *s.fron.ta.to*).

La resta de grups en aquesta llengua són heterosil·làbics i inclouen tots els grups sC (C) mencionats abans i també les geminades. Per exemple:

<i>Al.do</i> "Aldo"	<i>am.pio</i> "ample"
<i>par.la.men.to</i> "parlament"	<i>pas.to.re</i> "pastor"
<i>an.ti.co</i> "antic"	<i>ras.trel.lo</i> "rastell"

Les codes italianes tenen un màxim d'una consonant, però estan prohibides a final de paraula. Això implica que cap paraula no acaba en consonant, excepte en *s*. Pel que fa als grups de tres consonants, una coda només pot precedir a grups tautosil·làbics i no heterosil·làbics. Aquesta regla suposa que, com s'ha demostrat en els exemples anteriors, seqüències com ara VC1.C1C2V (per exemple, *at.tri.bu.to*) i VC1.C2C3V (*es.pres.sio.ne*) són possibles. En canvi, altres com VC1C2.C2V o VC1C2.C3V són il·legals (Morandini, 2007: 4).

L'italià, doncs, té preferència pels atacs complexos en comptes de per les codes, és a dir, en cas de tenir un grup de tres consonants, tendeix a fer-ne servir almenys dues com a atac i només una com a coda. Les restriccions fonotàctiques permeten que només les sonores siguin codes, a part d'algunes excepcions com ara la geminació, que sovint dona lloc a codes no sonores (*fab.bri.can.te*).

Totes aquestes restriccions permeten predir la distribució de les geminades en italià: una és la primera consonant d'un grup inicial, mentre que l'altra geminada ocupa la posició de coda d'una síl·laba anterior. En els grups tautosil·làbics, les geminades no són legals, perquè violarien la restricció que permet només una consonant coda i també les regles de distribució que s'apliquen a les geminades (Morandini, 2007: 4). Així mateix, les seqüències de dues oclusives que no comparteixen les mateixes característiques de lloc (*ct*, *pt*) no apareixen. La majoria de paraules derivades del llatí que presentaven aquests grups han patit canvis, de manera que la primera oclusiva es va eliminar i la segona va crear una geminada.

Pel que fa al pes, l'italià és una llengua determinada per la quantitat, per tant, totes les síl·labes tòniques han de ser pesants. Hi ha dos mecanismes per crear síl·labes pesants: l'allargament de la vocal i la ramificació de ritmes. Les ramificacions són possibles en la fonologia de l'italià gràcies a la presència d'una possible consonant coda. La geminació

i sobretot el fenomen anomenat *raddoppiamento sintattico* també juguen un paper en la creació de síl·labes pesants (Morandini, 2007: 5) .

Així doncs, trobem geminació en comptes d'allargament de vocal si la geminació de la consonant inicial d'una paraula està precedida per una vocal accentuada. A més, totes les vocals de l'italià són curtes, perquè no es permet vocal llarga (V:) a final de paraula, fins i tot quan la paraula porta accent (per exemple, *caffé*, *pa.pà*), o pel fet que no existeix l'estructura (C)V:C. Els nuclis de les síl·labes obertes pateixen allargament per pes i canvis d'accent. Així doncs, la satisfacció de la determinació de quantitat s'aconsegueix amb síl·labes com (C)V: o (C)VC. Per tant, la seqüència (C)V:C resulta innecessària, perquè l'allargament d'una vocal en una síl·laba que ja és pesant (ja té una coda) només serveix per crear una síl·laba súper pesant (Morandini, 2007: 5).

Pel que fa a la col·locació de l'accent i la preferència d'estructura sil·làbica, el patró accentual preferit de l'italià és el penúltim, fet que s'evidencia en els canvis d'accent que es van produir sobre les adaptacions del llatí a l'italià (Repetti, 1993). Malgrat tot, no és una regla estricta, perquè les varietats locals poden comportar-se de manera diferent en aquest respecte.

L'accent a la penúltima síl·laba és el patró més recurrent i també es dona en paraules que tenen síl·labes pesants que no són la penúltima. Això queda demostrat en polisíl·labs que podrien portar l'accent en diverses posicions per satisfer la determinació de quantitat:

pantera [pante:.ra] * [pan.te.ra] "pantera"

sorprendentemente [sor.pren.den.temen.te] * [sor.pren.den.te.men.te] *
[sorpren.den.te.men.te] * [sor.prenden.te.men.te] "sorprenement"

A partir d'aquests exemples, és possible notar que l'accent tendeix a caure sobre la penúltima síl·laba, independentment d'altres síl·labes anteriors. Les consonants a final de paraula i les V: estan prohibides en italià, per tant, seria lògicament impossible trobar paraules amb síl·labes pesants finals que poguessin portar accent (Morandini, 2007: 6). No obstant això, en italià hi ha un nombre considerable de mots que porten accent a final de paraula. La majoria són verbs que, per temes de conjugació, presenten una vocal final amb accent:

così [kozi] "tan" *canterà* [kan.tera] "cantarà"

perché [perke] "perquè" *tornò* [torno] "va tornar"

però [perɔ] "però" *tenterò* [ten.terɔ] "Ho intentaré"

Aquests casos són una excepció i estan lèxicament marcats per portar accent final en una síl·laba lleugera. Tot i això, també es podria dir que, al final d'aquests mots, s'hi insereix una parada glòtica (*così* [koziʔ], [perkeʔ], [perɔʔ]) de manera que la síl·laba final esdevé pesant i pot portar accent.

Finalment, pel que fa a l'estructura de la síl·laba, tenint en compte tot el que s'ha dit anteriorment, l'italià sembla preferir síl·labes del tipus (C)VC que del tipus (C)VV. Se'n pot trobar l'evidència (Repetti, 1993) en les diferències entre el llatí clàssic i el parlat, amb adaptacions com ara:

ba:ka bak:a "berry"

su:ku suk:u "jugo".

Segons Repetti, les formes italianes actuals de *bacca* i *succo* deriven del llatí parlat i es comporten com en aquesta llengua.

4.2. Estructura sil·làbica del català

El català és una llengua romànica que presenta una estructura sil·làbica pròpia. Tal com descriu Prieto (2004), es poden trobar diferents combinacions de síl·labes que donen lloc a mots que comparteixen unes característiques concretes.

En primer lloc, cal anomenar les combinacions sense obertura, que són les següents:

V	['u]	U
VC	['am]	Ham
VCC	['ark]	arc
VCCC	['erms]	erms

Aquests tipus de construccions són força particulars del català i, evidentment, no existeixen en totes les llengües. Algunes, com ara el japonès, no permeten una síl·laba VC i només existeix la formada per CV. També, a diferència de l'italià i altres idiomes

del món, el català permet les consonants a final de paraula i, de fet, n'hi ha moltes que presenten aquest patró.

A més, es poden trobar síl·labes amb obertura simple en les combinacions següents (Prieto, 2004):

CV	['bo]	bo
CVC	['pam]	pam
CVCC	['park]	parc
CVCCC	['tɛkʂt]	text

Aquí, es pot observar fins on arriba la complexitat de l'estructura sil·làbica d'una llengua i, també, cal notar la capacitat del català per crear síl·labes amb un gran nombre de consonants.

En aquesta llengua, també hi ha obertures complexes, que tenen un màxim de dues consonants. La primera consonant ha de ser una oclusiva sorda ([p], [t], [k]), una oclusiva sonora ([b], [d], [g]), una aproximant ([β], [ð], [ɣ]) o una fricativa labiodental ([f]). En canvi, la segona consonant ha de ser una bategant ([ɾ]) o una lateral alveolar ([l]) (Prieto, 2004).

CCV	['tɾo]	tro
CCVC	['tɾam]	tram
CCVCC	['tɾams]	trams
CCVCCC	['brusks]	bruscs

Val a dir que, en català, els grups *[tl], *[dl] o *[ðl] no són possibles.

Pel que fa al nucli, pot ser simple (format per una vocal) o complex. Si és complex, pot anar format per dos elements, és a dir, un diftong, o per tres elements, cas en què se'l denomina triftong.

Un altre tret important del català és que hi ha casos on no hi ha coda (Prieto, 2004), per exemple:

V	['u]	U
---	------	---

CV ['bɔ] Bo

CCV ['tʁɔ] Tro

Altres cops, la coda és simple, com en els mots que hi ha continuació:

VC ['am] ham

CVC ['pam] pam

CCVC ['tram] tram

I, per acabar, hi ha les codes complexes. Aquest tipus de codes, si són a l'interior de la paraula, tenen dues consonants. En canvi, si es troben al final, poden tenir tres consonants, la darrera de les quals sol ser la fricativa alveolar [s] (Prieto, 2004):

VCC ['ark] arc

VCCC ['erms] erms

CVCC ['park] parc

CVCCC ['tɛkst] text

CCVCC ['tʁams] trams

CCVCCC ['brusks] bruscs

Si parlem de geminació en català, existeix la *ela* geminada, un so que alguns parlants ja han perdut. Malgrat tot, alguns dialectes, com ara el mallorquí, encara conserven aquest so en paraules molt comuns (per exemple, *al·lot*).

Pel que fa a les altres possibilitats, poden geminar *b* [bb] i *g* [gg] dins d'un mot si hi ha la següent estructura:

Vocal tònica + B/G + "L" (per exemple, *poble* ['pɔ b b l ə] o *segle* [s é g g l ə])

A més, també pot geminar la *t*, sempre dins de mot, si va seguida de [l ʎ m n b]. Aquesta consonant, doncs, sempre es converteix en el so que té al darrere. Alguns d'aquests casos són:

Atleta [ə l 'l ɛ t ə]

Ritme [r í m m ə]

Espatlla [ə s p á ʎ ʎ ə]

Cotna [k ó n n ə]

Setmana [s ə m m á n ə]

Futbol [f u b b ɔ l]

Finalment, pel que fa al patró de l'accent en català, podem extreure les següents generalitzacions: els patrons regulars són, d'una banda, que els mots que acaben en vocal són plans i, d'altra banda, que els mots que acaben en consonant són aguts. També, però,

hi ha patrons que no segueixen la regularitat. Per exemple, existeixen 9 mots aguts acabats en vocal, mots plans acabats en consonant i mots esdrúixols. Per entendre ràpidament els mecanismes d'assignació accentual del català, hem de partir del concepte “peu mètric”. Un peu mètric és «un constituent binari format per dos elements que seran diferents depenent de si la llengua és o no sensible a la quantitat sil·làbica» (Pou, 2016: 9). En el cas de llengües insensibles, els peus mètrics estan formats per síl·labes. El que importa en aquestes llengües és només el número de síl·labes, no com són aquestes síl·labes. Si la llengua és sensible a la quantitat sil·làbica, els peus binaris es construeixen a partir de les “mores”, com en el cas de l'italià. Les mores són elements que estan dominats pel node “rima” dins l'estructura sil·làbica, o sigui, els nuclis vocàlics i les codes sil·làbiques. El català construeix un peu mètric moraic trocaic a la dreta de la paraula (Pou, 2016: 9).

Així doncs, en els patrons regulars, la norma és que, si un mot acaba en vocal, serà pla (*residu, divorci*). En canvi, serà agut si acaba en consonant (*enemic, pernil*).

Finalment, entre els patrons marcats, es poden reconèixer grups homogenis: mots que acaben en vocal i són aguts, mots que acaben en consonant i són plans i mots esdrúixols (Serra, 1996).

4.3. Comparació entre l'estructura sil·làbica de l'italià i del català

Tot i que l'italià i el català provenen de la mateixa família lingüística, la seva estructura sil·làbica és prou diferent. Aquestes diferències, doncs, poden fer sorgir problemes de pronúncia que cal corregir.

El següent apartat se centrarà en comparar les característiques en les quals es basa aquest treball i que s'expliquen més endavant: la vocal epentètica en mots acabats en consonant, la geminació i el *raddoppiamento sintattico*.

D'una banda, com s'ha comentat anteriorment a 5.1, tot i que l'italià sembla preferir síl·labes del tipus (C)VC a l'interior de mot, les consonants a final de paraula estan prohibides. En canvi, el català és una llengua que presenta tant mots acabats en vocal com en consonant. De fet, té una gran quantitat de paraules que acaben en una, dues o fins i tot tres consonants (*text, erms*).

D'altra banda, hi ha la geminació i el *raddoppiamento sintattico*, els quals tenen unes característiques força concretes en italià, perquè s'usen per complir els requisits pel que fa a la composició dels mots que marca aquesta llengua i, a més, també juguen un paper en la creació de síl·labes pesants.

Com ja s'ha explicat, l'italià té preferència per les geminades, que segueixen unes regles de distribució estrictes: són heterosil·làbiques i no es poden trobar a principi de paraula. D'aquí deriven una quantitat prou àmplia de grups de tres consonants a l'interior de paraula. La distribució de les geminades en italià és, doncs, concreta (la primera és la consonant d'un grup inicial i l'altra és la coda de la síl·laba anterior) i fenòmens relacionats, com ara el *raddoppiamento sintattico*, es fan servir per complir requeriments específics de l'italià, per exemple crear síl·labes pesants.

En català, en canvi, les geminades no tenen aquesta importància tan marcada. Tot i que la geminació existeix en aquesta llengua, alguns parlants ja han perdut aquest so. A més, en el cas de la *b* i la *g* només alguns les geminen. D'altra banda, pel que fa a la *t*, tot i que geminar-la i convertir-la en el so de la consonant que té a continuació és un fenomen comú en català, només passa perquè aquesta consonant no té gaire pes en la pronúncia, és a dir, no cal que aparegui.

Així doncs, queda clar que la vocal epentètica, la geminació i el *raddoppiamento sintattico* són diferències importants entre l'italià i el català. Per tant, és prou evident suposar que aquests trets causaran dificultats. En aquest treball, s'analitzaran els problemes que poden originar en els parlants italians, els quals aplicaran les normes de la seva llengua al català.

5. Fenòmens fonètics: vocal epentètica, geminació i *raddoppiamento sintattico*

5.1. Vocal epentètica: definició

En italià, no hi ha paraules que acabin en consonant. Per aquest motiu, els seus parlants han hagut de configurar un mecanisme per adaptar la pronúncia dels préstecs que la seva llengua ha anat adquirint al llarg de la història. Aquest mecanisme, doncs, és l'afegiment de l'anomenada vocal epentètica, la qual els italians col·loquen al final de tots els mots que acaben en consonant. Aquest fenomen es va fer notar per primera vegada en els préstecs de l'anglès que l'italià ha adoptat.

Segons Repetti (2012: 167), una vocal epentètica és «una vocal que s'insereix en un espai fonològic per arreglar una estructura il·legal» i, a més, és «la que proporciona menys informació sobre el context». Són vocals, doncs, que no estan marcades, com ara la *schwa* o les vocals anteriors arrodonides.

En el cas de l'italià, aquesta vocal sol ser una [ə] i és el resultat de l'alliberament de la consonant final del mot. L'epèntesi fa que «l'alliberament de la consonant sigui possible malgrat que després no hi hagi cap vocal» (Hudson, 2001: 70).

La generalització seria, doncs, que quan una paraula acabada en consonant s'introdueix en el lèxic de l'italià s'afegeix una vocal per superar la norma per la qual les codes a final de paraula no estan permeses.

Malgrat tot, alguns préstecs amb consonants finals s'adapten a l'italià sense inserir cap vocal. Clarament, aquesta observació desmenteix la generalització que cada paraula que acaba en una consonant experimenta aquests canvis (Broniś, 2016: 37). Per exemple:

hamburger [am'burger]

transfer ['transfer]

Es pot notar, però, que els tres exemples acaben en /r/ o /n/, totes dues sonorants. Davant això, es podria concloure que l'italià, a final de paraula, només permet consonants sonores. De fet, l'italià tan sols tolera les codes internes. A més, només un grup limitat de consonants pot formar una coda. Segons Krämer (2009), es toleren tan sols: si és la

primera part d'una geminada o si és una nasal amb el mateix lloc d'articulació que la consonant següent, /r/, /l/ i /s/.

L'italià també permet codes a final de paraula, però amb una limitació especial a un determinat grup de segments: /r/ i /n/ o, en termes més generals, sonorants. Així, el nombre de síl·labes a paraules com ara *hart* i *gap* augmenta:

$$\begin{pmatrix} k \\ p \\ s \\ \int \\ m \\ r \end{pmatrix} \rightarrow \begin{pmatrix} kk \\ pp \\ ss \\ \int\int \\ mm \\ rr \end{pmatrix} / V __ \text{ə}$$

Un segment vinculat a una coda es pot resil·labificar a l'inici d'una síl·laba nova. Això és el que succeeix en els préstecs de monosíl·labs amb VC després d'afegir la vocal epentètica. Després d'aplicar l'afegiment, /p/ es resil·labifica a l'inici de la nova síl·laba /pə/ a /'ga.pə/ (Broniś, 2016: 40).

Per satisfer la condició de pesant, la /p/ intervocàlica experimenta la geminació i augmenta el pes de la primera síl·laba d'una a dues mores.

La vocal s'ha d'afegir abans de la geminació, perquè crea el context per a la duplicació consonàntica. Així, en els préstecs monosíl·labs, l'afegiment de la vocal epentètica està impulsat pel requisit de minimalitat, mentre que la geminació es desencadena per la condició que implica que les síl·labes tòniques en italià han de ser pesants.

Els substantius italians han d'estar compostos per dues síl·labes com a mínim, la primera de les quals ha de ser tònica i la segona ha d'acabar en vocal.

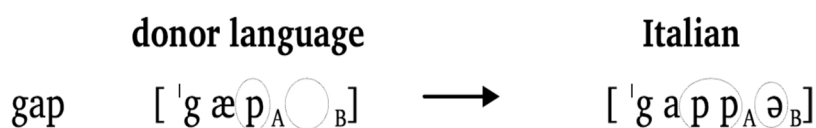
Els parlants italians pronuncien mots com ara *sport*, *tram*, *gas* i *cognac* de la següent manera:

spo[rte]

tra[mme], ga[sse]

cogna[kke]

En aquests casos, els parlants italians afegeixen aquesta vocal a final de paraula i, a més, dupliquen la consonant final. És el cas, per exemple, de mots com ara *gap*, on, a part d'afegir la vocal epentètica, també es duplica la [p] final (Bronís, 2016: 35):

Per tant, es pot concloure que l'adaptació de paraules com ara *gap* implica l'aplicació de dos processos fonològics: la vocal epentètica, que s'afegeix al final del mot, i la geminació de la consonant final. És important observar que els dos processos operen en segments que són adjacents i és probable que apareguin en els mateixos contextos.

Pel que fa als préstecs polisíl·labs, quan una paraula estrangera és presa d'una llengua a un altra, només els segments fonològics són transferits al sistema de préstec, no a la seva estructura prosòdica.

A més, l'accent final també té relació amb aquesta vocal, perquè s'introdueix per poder construir una síl·laba a final de paraula. Conseqüentment, l'accent cau en la penúltima síl·laba. Com va observar Vogel (1982), les síl·labes tòniques italianes han de ser pesants. Davant això, paraules com ara *gap* encara no són aptes per entrar al sistema de l'italià després de l'epèntesi, perquè la síl·laba accentuada a ['ga.pə] és lleugera. Per tant, per fer que la síl·laba tònica sigui pesant, s'aplica la geminació: ['gap.pə]. L'italià és una llengua determinada per la quantitat i els seus parlants intentaran imitar la seva forma fonètica original.

Aquesta diferència de comportament mostra clarament que en els préstecs monosíl·làbics que acaben amb una sola consonant, la geminació proporciona un començament per a la següent síl·laba quan s'afegeix un afíx que comença amb vocal. D'altra banda, els préstecs monosíl·labs amb una estructura (C)VCC proporcionen un inici per a la següent síl·laba amb la segona consonant en el grup final, i la geminació no és necessària (Morandini, 2007: 20). Per tant, les consonants a final de paraula són extramètriques en italià.

5.2. Vocal epentètica: problemes en el català parlat

L'afegiment de la vocal epentètica [ə] és un fenomen molt comú en italià. Es pot notar, doncs, en la gran quantitat de préstecs de l'anglès que s'han anat introduint en la llengua i que els parlants fan servir molt sovint.

A partir d'aquesta observació, durant la meua estada de pràctiques a La Sapienza, la Universitat de Roma, em vaig dedicar a recollir exemples d'aquest fenomen. Aquesta anàlisi va resultar força més productiva del que m'imaginava, perquè, a part de confirmar l'epèntesi en préstecs de l'anglès, els estudiants també afegien aquesta vocal als mots catalans acabats en consonant. Alguns exemples són:

<i>tinc</i> [tínə]	<i>universitat</i> [univərsitátə]
<i>estic</i> [əstíkə]	<i>equip</i> [əkípə]
<i>gràfic</i> [gráfikə]	<i>gent</i> [géntə]

Per tant, es pot assenyalar que no tan sols s'aplica de l'anglès a l'italià, sinó que els parlants d'aquesta segona llengua afegeixen la vocal a qualsevol paraula que no compleixi les normes de la seva estructura sil·làbica, la qual prohibeix els mots acabats en consonant.

Sens dubte, la vocal epentètica en paraules que acaben en consonant s'hauria de considerar una característica de «l'accent italià», el qual és natural i no té per què amagar-se o dissimular-se. Malgrat tot, si s'argumenta que causa problemes de comunicació importants en el català parlat, no hi ha cap dubte que cal posar-hi remei.

La vocal epentètica, doncs, provoca malentesos amb els contrastos de gènere en determinats adjectius, és a dir, fa que resulti difícil distingir si es parla d'un adjectiu en femení o en masculí.

En frases sense subjecte, els dos parlants poden tenir problemes per entendre's. Per exemple, en el cas de l'adjectiu *cansat*, un parlant italià ho pronunciarà de la següent manera:

<i>cansat</i> [kansád.də]	<i>cansada</i> [kansád.də]
---------------------------	----------------------------

El cas anterior demostra que ambdós adjectius, femení i masculí, es pronuncien exactament igual. Per tant, en una frase com ara «Està cansat» no podríem saber a qui es

refereix el parlant italià. En català, hi ha un gran nombre d'adjectius que presenten aquesta estructura i, evidentment, experimenten els mateixos canvis i problemes. Alguns d'aquests adjectius són:

<i>amagat/amagada</i>	<i>llest/llesta</i>
<i>despistat/despistada</i>	<i>lligat/lligada</i>
<i>fart/farta</i>	<i>malalt/malalta</i>
<i>llançat/llaçada</i>	<i>tancat/tancada</i>

5.3. Geminació i raddoppiamento sintattico: definició

En italià, la geminació és un fenomen fonètic que presenta unes característiques força concretes. La motivació per a la geminació són els paràmetres accentuals de l'italià, que només permet que portin accent les síl·labes pesants (Kramer, 2009).

El parlant, doncs, insereix una parada glotal a cada paraula que comenci amb una vocal. Simplement cal assenyalar que qualsevol consonant precedida per una vocal i seguida d'una *schwa* sofreix una geminació. Aquest és un procés comú a l'estàndard italià, on opera no tan sols per adaptar paraules estrangeres, sinó també per reparar estructures prosòdiques en el lèxic nadiu.

Més concretament, però, en l'italià hi ha una forma única de geminació que es dona als límits de les paraules, l'anomenat *raddoppiamento Sintattico*. Aquest, doncs, és un fenomen comú en aquesta llengua i se'n poden identificar molts exemples, com ara:

- `e carino* /'e + ka.r'i:.no/ ! [ˈek.ka.r'i :.no]
- `e chiamato* /'e + kja.m'a:.to/ ! [ˈEk.kja.m'a:.to]
- citt`a bella* /Ùit.t'a + b'El.la/ ! [Ùit.t'ab.b'El.la]
- hotel elegante* /o.t'El + e.le.g'an.te/ ! [o.t'El.le.le.g'an.te]
- a casa* /a + kasa/ ! [ak.ka.za] 'at/going home'

El *raddoppiamento sintattico* pertany a una família d'alteracions fonosintàctiques anomenades *sandhi*, que s'utilitzen per explicar els canvis fonològics en morfemes (*sandhi* interns) i límits de paraules (*sandhi* externs). En aquest cas, es classifica en el

grup de *sandhi* externs, perquè produeix canvis en els límits de paraules (Brinkerhoff, 2015: 4).

El *raddoppiamento* és una regla que té per objectiu augmentar la distància entre els accents, perquè allarga la consonant inicial d'un mot que està precedir d'un altre mot acabat en vocal tònica. Aquest allargament possibilita que la darrera síl·laba del primer mot en contacte passi a ser travada i, per tant, que les dues vocals tòniques quedin separades per una consonant en posició de coda:

serà cotto [sa.rák.kót.to] 'serà cuinat'

L'italià prefereix que les síl·labes accentuades siguin pesants, cosa que permet que el *raddoppiamento sintattico* es produeixi en els límits de paraules on la síl·laba accentuada no és bimoraica. De fet, la naturalesa bimoraica és tan forta que quan no es produeix *raddoppiamento*, l'italià ho compensa amb epèntesi a [h] i [ʔ] o allargament de la vocal (Absalom et al., 2002: 4).

Segons Brinkerhoff (2015: 4), hi ha tres tipus de *raddoppiamento sintattico*, que aquest autor esmenta fent servir la paraula 'geminació':

El primer és la geminació rítmica o induïda per l'accent. Aquesta forma es produeix quan una paraula que acaba en una síl·laba oberta (no té coda) fa que l'inici de la següent es gemini per tancar la síl·laba i fer-la pesant.

(1) Geminació rítmica

a. *città bella* / itit.t'a + amb *El.la* /! [Ùit.t'ab.b'El.la] 'bella ciutat'

El segon tipus és la geminació «cap enrere» (Brinkerhoff, 2015: 4), que es produeix quan la consonant final d'una paraula acaba en una síl·laba accentuada i tancada i la coda es gemina per ocupar l'espai de la nova síl·laba inestable a l'inici de la següent paraula.

(2) Geminació «cap enrere»

a. *tramvia elettrico* / tr'am + e.l'Et.tri.ko /! [tr'am.me.l'Et.tri.ko] 'tramvia'

b. *hotel elegante* /o.t'El + e.le.g'an.te /! [o.t'El.le.le.g'an.te] "hotel elegant"

I, finalment, el tercer tipus és la geminació lèxica.

(3) Gemificació lèxica

a. a casa / a + kasa /! [ak.ka.za] "a / anar a casa"

b. e da Davide / e + da + da.vi.de/! [ʔEd.dad.da.vi.de] 'i de David'

Aquest tipus de *raddoppiamento* apareix en combinacions de paraules que es fan servir amb moltíssima freqüència.

La geminació rítmica, doncs, intenta fer una correcció a la seva estructura sil·làbica per satisfer diversos paràmetres accentuals. La geminació «cap enrere», en canvi, és simplement un tipus d'assimilació similar al *raddoppiamento sintattico*, perquè l'accent és el desencadenant de la geminació (Brinkerhoff, 2015: 13).

En principi, el desencadenant de la duplicació de consonants està relacionat amb el domini prosòdic en què s'aplica el procés. Pel que fa al context, tots els tipus de geminació en italià solen aplicar-se de forma intervocàlica, encara que hi ha casos en què la consonant sotmesa a la geminació és precedida per una vocal, però seguida d'una consonant, per exemple:

cittàtriste [tʃit'ta t'triste] 'ciutat trista'.

Per acabar, és important destacar que la geminació mai no s'aplica en italià en el context d'una pausa, ja sigui al principi o al final de paraula. A més, geminar una consonant després d'una vocal accentuada per crear una síl·laba pesada és un fenomen molt comú.

5.4. Geminació i *raddoppiamento sintattico*: problemes en el català parlat

Així com passa amb la vocal epentètica, la geminació i el *raddoppiamento sintattico* són prou comuns en italià i, per tant, cal analitzar-los a fons.

Aquests fenòmens ocorren, bàsicament, quan es duplica la consonant oclusiva si la paraula anterior acaba en vocal tònica. A més, com ja s'ha pogut comprovar, van molt lligats a la vocal epentètica, perquè un es dona quan l'altre apareix.

En el cas de la geminació i el *raddoppiamento sintattico*, els parlants italians, de manera intuïtiva, traslladen les normes que regeixen la seva llengua al català. La nostra llengua, però, no fa servir aquests fenòmens amb tanta freqüència i, quan ho fa, no els atribueix

un pes tan considerable com en italià, que els utilitza per satisfer les normes de la seva estructura sil·làbica.

Durant la meua estada de pràctiques a La Sapienza, doncs, vaig recollir també exemples d'aquests dos fenòmens. Sens dubte, la seva importància queda demostrada pel gran nombre de casos amb els quals em vaig trobar. Alguns exemples són:

- a. serà burro [sə.ráb.bur.ro]
- b. vindrà demà [vin.drád.də.má]
- c. no tornis [nót.tór.nis]
- d. té problemes [té.p.pro.blé.mes]
- e. aniré cap a casa [a.ni.réc.cáp.ak.ká.sa]

Per tant, queda confirmat que requereixen l'atenció, en aquest cas, del professor de llengua estrangera. A més, no tan sols és essencial que el docent sigui conscient de la seva presència i entengui com funcionen, sinó que cal que els conegui bé, perquè, com la vocal epentètica, poden causar problemes de comunicació en el català parlat.

En aquest cas, però, la confusió no es dona en adjectius, sinó en algunes formes no verbals, és a dir, en l'infinitiu i el participi, els quals no es poden distingir. Per exemple:

- a. a dormir tot el dia [va.a.dor.mít.tót.el.dí.a]
- b. va arribar tard [va.ar.ri.bát.tárd]
- c. va ensenyar tècniques noves als alumnes [va.en.se.nyát.téc.ni.ques]
- d. va fer treballar en Miquel tot el dia [va.fét.tre.ba.llár.en.Mi.quél.tót.el.dí.a]

Així doncs, ambdós poden crear confusions i malentesos entre parlants. Malgrat tot, no tan sols pot ocórrer amb les formes no verbals anteriors, sinó que també pot aparèixer entre dos substantius. Un exemple prou clar és:

- a. set ones [sét.tónes]

6. Evidència empírica

En el següent apartat, s'hi inclouen les dues activitats emprades per donar força a la hipòtesi que defensa el treball. Està compost, doncs, d'una primera activitat sobre l'afegiment de la vocal epentètica i d'una segona que tracta sobre el fenomen de la geminació i el *raddoppiamento sintattico*.

A part, s'hi comprenen les transcripcions de les gravacions realitzades. A continuació, la divisió per grups i les característiques dels participants:

1. Grup A

La participant 1 és una dona de 27 anys. Va néixer a la ciutat de Pescara i el seu dialecte és l'abruccès. És llicenciada en Filologia Italiana i parla castellà, català, anglès i francès. Finalment, estudia català des de gener de 2017, és a dir, fa un any i mig.

La participant 2 és una dona de 23 anys. Va néixer a la ciutat de Roma i el seu dialecte és el romà. És llicenciada en Traducció i Interpretació i parla castellà, català, anglès, francès i italià. Estudia català des de març de 2018, és a dir, fa quatre mesos.

2. Grup B

La participant 3 és una dona de 25 anys. Va néixer a la ciutat de Roma i el seu dialecte és el romà. És llicenciada en Filologia Italiana i parla castellà, català i anglès. Estudia català des d'abril de 2016, és a dir, fa dos anys i dos mesos.

La participant 4 és una dona de 22 anys. Va néixer a la ciutat de Roma i el seu dialecte és el romà. Està estudiant Llengües Modernes i parla castellà, català i francès. Estudia català des de de setembre de 2017, és a dir, fa deu mesos.

6.1. Afegiment de la vocal epentètica

La primera activitat consta de 50 frases, les quals es van dividir de la següent manera:

- a) 10 frases en italià amb préstecs com ara *club* i 10 més per despistar

10 frases amb préstecs	10 frases per distreure
------------------------	-------------------------

Andrea ha detto: "Questa giacca è molto «chic»".	Federica ha detto: "Questo è il mio lavoro".
Patrizia ha detto: "Parliamo nella «chat»".	Luca ha detto: "Mi piace la musica classica".
Patrizia ha detto: "Qui c'è uno «stop»".	Federica ha detto: "Non l'ho comprato".
Patrizia ha detto: "Ci vediamo nel «club»".	Luca ha detto: "Sono molto arrabbiato".
Patrizia ha detto: "Sono sotto «shock»".	Federica ha detto: "Parliamo ogni giorno".
Andrea ha detto: "Questo è il mio sito «web»".	Luca ha detto: "Ci vediamo stasera".
Andrea ha detto: "Ogni giorno prendo il «tram»".	Federica ha detto: "Questa è la poesia".
Andrea ha detto: "La mia musica preferita è il «jazz»".	Luca ha detto: "Ogni mattina prendo la macchina".
Patrizia ha detto: "Ho comprato questo «top»".	Federica ha detto: "Parliamo al telefono".
Andrea ha detto: "Questo è il mio «bar»".	Luca ha detto: "Questo cappello è carino".

- b) 15 frases en català del tipus «En Joan estava molt cansat» i 5 del tipus «La Maria estava distreta» i 10 més per distreure

15 frases del tipus «En Joan estava molt cansat»	5 frases del tipus «La Maria estava distreta»	10 frases per distreure
En Joan estava molt «cansat».	Tinc una alumna que sempre està molt «distreta».	Aquest cambrer és molt amable.
En Miquel diu que està molt «malalt».	La Maria era molt «avorrida».	La Maria no sap ser humil.
En Joan s'ha «amagat».	No escullis una persona molt «callada».	En Joan és molt gandul.
En Miquel és prou «llest».	La Maria és molt «decidida».	La coca era molt dolça.
En Joan n'estava molt «fart».	Em fa llàstima perquè sempre està molt «trista».	Com es pot ser tan xerraire.
En Joan sempre sembla molt «enfadat».		La Maria era molt treballadora.
En Miquel anava molt «atrafegat».		En Joan és un sòmines.
En Joan és molt «despistat».		Tranquil·la, no et posis nerviosa.

Sembla que l'aniversari està molt «animat».		Mai no reconeix els seus errors perquè és molt orgullós.
En Joan hi estava molt «capficat».		La Maria era molt ximple.
L'oferta de feina el va deixar molt «il·lusionat».		
Després d'anar a córrer, en Joan estava molt «fatigat».		
Aquella desgràcia l'havia «aclaparat».		
La teva actitud em deixa molt «decebut».		
En Joan estava molt «concentrat».		

- c) Transcripció de totes les pronúncies dels 4 participants, dividits en dos grups, A i B, i en dues gravacions. En el cas del grup A, durant la segona gravació simplement es va assenyalar a les participants quina era la manera correcta de pronunciar els mots. En canvi, en el grup B, es va proporcionar als participants una explicació detallada i amb exemples dels errors.

1a gravació – Grup A

Participant 1

Transcripcions de les frases amb préstecs:

Chic [ʃík.kə]	Web [wéb.bə]
Chat [tʃát.tə]	Tram [trám.mə]
Stop [stóp.pə]	Jazz [dʒétz.zə]
Club [kláb.bə]	Top [tóp.pə]
Shock [ʃók.kə]	Bar [bár.rə]

Transcripcions de les frases amb adjectius que poden presentar confusions de gènere:

Cansat [kansád.də]	Enfadat [eɲfaðát.tə]
Distreta [distrét.ta]	Atrafegat [atrafeyát.tə]
Malalt [malált.tə]	Despistat [despistát.tə]
Avorrida [aβórið.ða]	Animat [animát.tə]
Amagat [aɱayát.tə]	Capficat [kapfikát.tə]
Callada [kaʎað.ða]	il·lusionat [ilusionát.tə]
Llest [lést.tə]	fatigat [fatiyát.tə]
Decidida [desiðið.ða]	aclaparat [aklaparát.tə]
Fart [fárt.tə]	decebut [deseβút.tə]
Trista [tríst.ta]	concentrat [kɔɲsənrát.tə]

Participant 2

Transcripcions de les frases amb préstecs:

Chic [ʃík.kə]	Web [wéb.bə]
Chat [tʃát.tə]	Tram [trám.mə]
Stop [stóp.pə]	Jazz [dʒétz]
Club [kláb.bə]	Top [tóp.pə]
Shock [ʃók.kə]	Bar [bár]

Transcripcions de les frases amb adjectius que poden presentar confusions de gènere:

Cansat [kansá]	Enfadat [enfaðát]
Distreta [distréta]	Atrafegat [atrafeyá]
Malalt [malált.tə]	Despistat [despistá]
Avorrida [aβoríða]	Animat [animá]
Amagat [amayá]	Capficat [kapfiká]
Callada [kaláða]	il·lusionat [ilusioná]
Llest [lés]	fatigat [fatiyá]
Decidida [desiðíða]	aclaparat [aklapará]
Fart [fár]	decebut [deseβú]
Trista [trísta]	concentrat [konʝəntrá]

1a gravació – Grup B

Participant 3

Transcripcions de les frases amb préstecs:

Chic [ʃík.kə]	Web [wéb.bə]
Chat [tʃát.tə]	Tram [trám.mə]
Stop [stóp.pə]	Jazz [dʒétz.zə]
Club [kléb.bə]	Top [tóp.pə]
Shock [ʃók.kə]	Bar [bár.rə]

Transcripcions de les frases amb adjectius que poden presentar confusions de gènere:

Cansat [kansát]	Enfadat [eɲfaðát.tə]
Distreta [distrét.ta]	Atrafegat [atrafeyát]
Malalt [malált.tə]	Despistat [despistát.tə]
Avorrida [aβoríða]	Animat [animát]
Amagat [amayát.tə]	Capficat [kapfikátə]
Callada [kaʎáða]	il·lusionat [ilusionát]
Llest [lést.tə]	fatigat [fatiyátə]
Decidida [desiðíða]	aclaparat [aklaparátə]
Fart [fár]	decebut [deseβút.tə]
Trista [trísta]	concentrat [koɲsənrát]

Participant 4

Transcripcions de les frases amb préstecs:

Chic [ʃík.kə]	Web [wéb.bə]
Chat [tʃát.tə]	Tram [trám.mə]
Stop [stóp.pə]	Jazz [dʒétz.zə]
Club [kláb.bə]	Top [tóp.pə]
Shock [ʃók.kə]	Bar [bár.rə]

Transcripcions de les frases amb adjectius que poden presentar confusions de gènere:

Cansat [kansád.də]	Enfadat [ɛɳfaðát.tə]
Distreta [distrét.ta]	Atrafegat [atrafeyát]
Malalt [malált.tə]	Despistat [despistát.tə]
Avorrida [aβoríða]	Animat [animátə]
Amagat [amayát.tə]	Capficat [kapfikátə]
Callada [kaʎáða]	il·lusionat [ilusionátə]
Llest [lést.tə]	fatigat [fatiyátə]
Decidida [desiðíða]	aclaparat [aklaparátə]
Fart [fártə]	decebut [deseβút.tə]
Trista [trísta]	concentrat [koɳsənrátə]

2a gravació – Grup A

Participant 1

Transcripcions de les frases amb adjectius que poden presentar confusions de gènere:

Cansat [kansát]	Enfadat [eɲfaðát]
Distreta [distréta]	Atrafegat [atrafeyát]
Malalt [malált.tə]*	Despistat [despistát.tə]
Avorrida [aβoríða]	Animat [animát.tə]
Amagat [aɱayát]	Capficat [kapfikát.tə]
Callada [kaʎáða]	il·lusionat [ilusionát]
Llest [lést]	fatigat [fatiyát]
Decidida [desiðíða]	aclaparat [aklaparát.tə]
Fart [fárt]	decebut [deseβút]
Trista [trísta]	concentrat [koɲsənrát]

*El parlant es va descuidar de dir la frase amb aquest adjectiu, però es preveu que ho hagués pronunciat així.

Participant 2

Transcripcions de les frases amb adjectius que poden presentar confusions de gènere:

Cansat [kansát]	Enfadat [eɲfaðát]
Distreta [distréta]	Atrafegat [atrefeyát]
Malalt [malált.tə]	Despistat [depistát]
Avorrida [aβoríða]	Animat [animát]
Amagat [aɱayát]	Capficat [kapfikát]
Callada [kaʎáða]	il·lusionat [ilusionát]
Llest [ʎést.tə]	fatigat [fatiyát]

Decidida [desiðíða]	aclaparat [aklaparát]
Fart [fárt.tə]	decebut [deseβút]
Trista [trísta]	concentrat [kɔ̃sənrát]

2a gravació – Grup B

Participant 3

Transcripcions de les frases amb adjectius que poden presentar confusions de gènere:

Cansat [kansát]	Enfadat [eɲfaðát]
Distreta [distréta]	Atrafegat [atrefeyát]
Malalt [malált]	Despistat [depistát]
Avorrida [aβoríða]	Animat [animját]
Amagat [aɲayát]	Capficat [kapfikát]
Callada [kaʎáða]	il·lusionat [ilusionát]
Llest [ʎést]	fatigat [fatiyát]
Decidida [desiðíða]	aclaparat [aklaparát]
Fart [fár]	decebut [deseβút.tə]
Trista [trísta]	concentrat [kɔ̃sənrát]

Participant 4

Transcripcions de les frases amb adjectius que poden presentar confusions de gènere:

Cansat [kansát]	Enfadat [eɲfaðát]
-----------------	-------------------

Distreta [distréta]	Atrafegat [atrefeyát]
Malalt [malált]	Despistat [depistát]
Avorrida [aβoríða]	Animat [animát]
Amagat [aməyát]	Capficat [kapfikát]
Callada [kałáða]	il·lusionat [ilusionát]
Llest [lést]	fatigat [fatiyát]
Decidida [desiðíða]	aclaparat [aklaparát]
Fart [fár]	decebut [deseβút]
Trista [trísta]	concentrat [koŋsənrát]

6.2. Geminació i raddoppiamento sintattico

La segona activitat consta de 20 frases, les quals es van dividir de la següent manera:

10 frases amb combinacions	10 frases per distreure
No hi he anat <i>cap any</i> .	No hem aconseguit cap guany.
Aquest és un <i>petit hort</i> .	T'equivoques, he dit mai.
D'això, se'n diu <i>pop art</i> .	L'Oriol ha comptat vuit gossos.
En Miquel ha confós bany <i>amb any</i> .	No he sentit dir sinó fi.
Aquí no hi ha <i>cap arc</i> .	Aquí no hi ha cap frase correcta.

No he <i>sentit ós</i> sinó tos.	En Miquel ha confós lluny amb puny.
La Lídia diu que ha <i>buscat ema</i> al Google.	D'això se'n diu <i>street art</i> .
T'equivoques, he <i>dit all</i> .	La Lídia diu que ha buscat dita.
A la finca, no hi tenim pas <i>cap ou</i> .	Aquí no hi veig cap dany.
L'Oriol ha comptat <i>set ones</i> .	D'això se'n diu <i>game art</i> .

- b) Transcripció de totes les pronúncies dels 4 participants, dividides en dos grups, A i B, i en dues gravacions. En el cas del grup A, durant la segona gravació simplement es va assenyalar a les participants quina era la manera correcta de pronunciar els mots. En canvi, en el grup B, es va proporcionar als participants una explicació detallada i amb exemples dels errors.

1a gravació – Grup A

Participant 1

Transcripcions per a l'anàlisi de la geminació i el *raddoppiamento sintattico*:

cap any [káp.páni]	he sentit ós [səntít.tós.sə]
petit hort [petít.tórt]	ha buscat ema [buskát.tə ema]
pop art [póp.párt.tə]	he dit all [dít.táʎ]
amb any [ámb.báni]	cap ou [káp.póu]
cap arc [káp.párk.kə]	set ones [sét.tónəs]

Participant 2

Transcripcions per a l'anàlisi de la geminació i el *raddoppiamento sintattico*:

cap any [káp.páp]	he sentit ós [sentít.tós.sə]
petit hort [petít.tórt]	ha buscat ema [buskát.éma]
pop art [póp.pár]	he dit all [dít ál]
amb any [ám.báp]	cap ou [káp.óu]
cap arc [káp.pár]	set ones [sét.tónəs]

1a gravació – Grup B

Participant 3

Transcripcions per a l'anàlisi de la geminació i el *raddoppiamento sintattico*:

cap any [káp.páp]	he sentit ós [səntít.tós.sə]
petit hort [petít.tórt]	ha buscat ema [buskát.tə.éma]
pop art [pop.párt.tə]	he dit all [dít.táʎ]
amb any [ám.báp]	cap ou [káp.póu]
cap arc [káp.párk.kə]	set ones [sét.tónəs]

Participant 4

Transcripcions per a l'anàlisi de la geminació i el *raddoppiamento sintattico*:

cap any [káp.páp]	he sentit ós [səntít.tós]
petit hort [petít.tórt]	ha buscat ema [buskát.téma]

pop art [póp.párt.tə]	he dit all [dít.tál]
amb any [ám.b.bán]	cap ou [káp.póu]
cap arc [káp.párk.kə]	set ones [sét.tónəs]

2a gravació – Grup A

Participant 1

Transcripcions per a l'anàlisi de la geminació i el *raddoppiamento sintattico*:

cap any [kap áni]	he sentit ós [sentít.tós.sə]
petit hort [petit.tórtə]	ha buscat ema [buskát ema]
pop art [pop.pártə]	he dit all [dít ál]
amb any [amb áni]	cap ou [kap.póu]
cap arc [kap.párk]	set ones [sét óns]

Participant 2

Transcripcions per a l'anàlisi de la geminació i el *raddoppiamento sintattico*:

cap any [káp áɲə]	he sentit ós [sentít.tós]
petit hort [petit.tórtə]	ha buscat ema [buskát éma]
pop art [póp ártə]	he dit all [dít áíə]
amb any [ám.b.báɲə]	cap ou [káp.pə ou]

cap arc [káp árka]	set ones [sét ónas]
--------------------	---------------------

2a gravació – Grup B

Participant 3

Transcripcions per a l'anàlisi de la geminació i el *raddoppiamento sintattico*:

cap any [káp áɲ]	he sentit ós [sentít ós]
petit hort [petít órtə]	ha buscat ema [buskát ema]
pop art [póp ártə]	he dit all [dít áʎ]
amb any [ám̩b áɲ]	cap ou [káp óu]
cap arc [káp árka]	set ones [sétə ónes]

Participant 4

Transcripcions per a l'anàlisi de la geminació i el *raddoppiamento sintattico*:

cap any [káp áɲ]	he sentit ós [sentít ós]
petit hort [petít órtə]	ha buscat ema [buskát ema]
pop art [póp ártə]	he dit all [dít áʎ]
amb any [ám̩b áɲ]	cap ou [káp óu]
cap arc [káp árka]	set ones [sét ónes]

7. Anàlisi dels resultats

A continuació, s'analitzen els resultats obtinguts en l'apartat anterior. Cal dir abans, però, que aquest repàs no podrà estar condicionat per motius de sexe, edat o nivell d'estudis, perquè les participants coincideixen força en aquests aspectes. En canvi, el dialecte i també el temps que fa que estudien català sí que podran ser factors comparables i determinants.

7.1. Afegiment de la vocal epentètica

Després de realitzar les gravacions, es va comprovar que, efectivament, les quatre participants afegeixen la vocal epentètica als préstecs de l'anglès que l'italià ha adoptat. Per exemple:

Grup A – Participant 1 > Stop [stóp.pə]

Grup B – Participant 3 > Shock [ʃók.kə]

A més, es confirma que aquesta vocal és una [ə], la qual en tots els casos té una durada de 00.00.50 mil·lèsimes de segons aproximadament. També, com es pot observar, a part de fer l'epèntesi, les 4 participants realitzen un altre fenomen fonètic que s'ha descrit en aquest treball, la geminació:

Grup A – Participant 2 > Tram [trám.mə]

Grup B – Participant 4 > Top [tóp.pə]

Tal com s'ha explicat, doncs, aquests monosíl·labs no compleixen els requisits de l'estructura sil·làbica de l'italià si només se'ls afegeix la vocal epentètica, perquè la síl·laba accentuada és lleugera. Per tant, els parlants geminen la consonant per convertir-la en una síl·laba tònica o pesant.

Cal també analitzar les qüestions que es preveia que causarien problemes en el català parlat. En el cas de la vocal epentètica, es preveia que l'afegiment d'aquesta lletra provocaria confusions de gènere en adjectius com ara «cansat/cansada». Doncs bé, la previsió s'ha complert, perquè l'epèntesi apareix:

Grup A – Participant 1 > cansat [kansád.də]

Grup B – Participant 4 > malalt [malált.tə]

Un cas curiós, però, és el de la participant 2, la qual, durant la primera gravació, afegeix la [ə] només a l'adjectiu «malalt» [malált.tə]. La solució que aplica als adjectius acabats en consonant és suprimir el so de la [t]. Així, sembla que el mot acaba en vocal:

cansat [kansá]

despistat [despistá]

amagat [amayá]

En aquest últim cas, també podria sorgir una confusió entre l'infinitiu i el participi, perquè en català la /r/ final no sona.

Aquest comportament no es pot atribuir, doncs, a l'edat, al sexe o al nivell d'estudis de la participant. Una opció seria que fos a causa del dialecte, però la participant 3, del grup B, és de la mateixa zona, de Roma, i no ho fa. Així doncs, caldria estudiar més a fons la seva parla per determinar per què ocorre.

L'altra opció seria que el motiu fos el temps d'estudi, perquè la participant 2 és l'alumna que estudia català des de fa menys temps (només 4 mesos), però tampoc hi ha bons arguments per confirmar que aquesta sigui la raó.

En els resultats obtinguts, també es pot observar que la hipòtesi defensada en el treball pren molta força. Així, les participants del grup B (3 i 4), a les quals se'ls va proporcionar una explicació més detallada i amb exemples sobre el problema, van millorar força més que les participants 1 i 2, del grup A, a les quals només se'ls va dir quina era la manera correcta de pronunciar els adjectius.

Les transcripcions, doncs, demostren que les participants del grup A comencen corregint el seu error i fan el so de la [t] més marcat:

Participant 1 – Grup A > cansat [kansát]

Participant 2 – Grup A > amagat [amayát]

Malgrat tot, de seguida tornen a cometre l'error, segurament perquè no van entendre bé quin era el problema i, per tant, no podien aplicar la solució en els casos adequats:

Participant 1 – Grup A > despistat [despistát.tə]

capficat [kapfikát.tə]

Participant 2 – Grup A > malalt [malált.tə]

llest [lést.tə]

En canvi, les participants del grup B (3 i 4) mantenen la pronúncia correcta en tots els casos (excepte un del participant 3 a «decebut» [deseβút.tə]):

Participant 3 – Grup B > cansat [kansát]

fatigat [fatiγát]

Participant 4 – Grup B > llest [lést]

aclaparat [aklaparát]

En conclusió, queda comprovada l'existència de la vocal epentètica no tan sols a préstecs de l'anglès, sinó també a mots catalans acabats en consonant. A més, queda clar que les confusions de gènere són reals i, el més important, que el raonament de l'error és clau perquè els alumnes d'una llengua estrangera assimilïn el problema i puguin corregir-lo de manera automàtica.

7.2. Geminació i raddoppiamento sintattico

Pel que fa als fenòmens de la geminació i el *raddoppiamento sintattico*, s'ha pogut comprovar que les 4 participants realitzen la duplicació de la consonant tant en italià com en català:

Participant 1 – Grup 2 > è carino [ék.ka.rí :.no]

Participant 3 – Grup B > pop art [pop.pár]*

*La participant 3 continua sense pronunciar el so de la [t]

Tot i això, hi ha algunes excepcions, de nou amb la participant 2, del grup A, la qual no realitza la geminació en dos casos:

dit all [dít ál]

cap ou [káp ou]

Un cop més, el motiu no queda gaire clar, perquè en els altres casos la geminació apareix:

cap any [káp.pán]

petit hort [petít.tórt]

També és interessant comentar que, en algun d'aquests casos, hi apareix la vocal epentètica:

Participant 1 – Grup A > he sentit ós [səntít.tós.sə]

ha buscat ema [buskát.tə ema]

pop art [pop.párt.tə]

Participant 2 – Grup A > he sentit ós [sentít.tós.sə]

Participant 3 – Grup B > he sentit ós [səntít.tós.sə]

he buscat ema [buskát.tə ema]

pop art [pop.párt.tə]

Participant 4 – Grup B > pop art [pop.párt.tə]

Aquí, es pot destacar l'exemple «buscat ema» de les participants 1 i 3, les quals geminen la /t/ final del participi, després hi afegeixen la vocal epentètica i, finalment, separen la següent paraula i la pronuncien correctament. Potser el motiu és la pausa que fan just després de «buscat», perquè no han llegit bé la frase i tenen un moment de dubte.

Així doncs, queda confirmat que el fenomen existeix i que, a més, es dona en mots catalans. Per tant, els problemes amb les confusions que s'havien previst són reals. A part, la hipòtesi defensada, i comprovada en el cas de la vocal epentètica, també pren força aquí.

Durant la segona gravació, després d'haver dut a terme les diferents estratègies amb els dos grups, es va comprovar que les participants del grup A (1 i 2), malgrat que se'ls havia assenyalat la manera correcta de pronunciar les paraules, tornaven a cometre els mateixos errors. A més, aquest cop ho feien amb més freqüència, cosa que demostra que no van entendre gens bé quin era el problema:

Participant 1 – Grup A > petit hort [petit.tórtə]

Participant 2 – Grup A > amb any [amb.bápnə]

També cal destacar un exemple en la segona gravació de la participant 2:

cap ou [kap.pə óu]

En aquest cas, la participant va fer també una pausa després de «cap», perquè no estava segura de com pronunciar «ou» i, per això, va geminar la /p/ i va afegir la [ə]. Així, com en el cas de *gap*, la síl·laba accentuada passa de lleugera a pesant, és a dir, tònica.

Finalment, pel que fa a les dues participants del grup B, es pot dir que, després de l'explicació, la seva correcció dels errors de pronúncia era natural i fluïda. En canvi, en el cas del grup A, les participants dubtaven més i el seu discurs sonava forçat.

8. Conclusions

Sens dubte, l'italià i el català són dues llengües que, malgrat provenir de la mateixa família lingüística, presenten diferències a les quals, sovint, no se'ls dona importància. Cal, doncs, tenir en compte aquestes característiques que les distingeixen, perquè no es pot determinar fins a quin punt poden resultar un impediment per a la comunicació entre els parlants.

Així, quan vaig saber que passaria la meva estada de pràctiques a La Sapienza, la Universitat de Roma, vaig decidir centrar-me en un tema que tingués relació amb el lloc on anava. A part, també volia intentar posar remei a algun problema que es presentés de manera recurrent en els aprenents de català.

No cal dir que la fonètica i la fonologia són la part de la llengua que sempre es deixa de banda en les aules, especialment en les de llengua estrangera. Malgrat tot, la seva importància és indubtable i considero que s'hi hauria de dedicar força més temps, tant en les aules de CLE com en les dels instituts.

La fonètica i la fonologia, doncs, haurien de tenir el mateix pes que altres elements, com ara la morfologia, la sintaxi o la semàntica, que conformen la gramàtica d'una llengua. És cert que alguns aspectes, com ara el lèxic, solen interessar més i són imprescindibles per a la comunicació oral. Saber parlar és el que més preocupa als alumnes, però, en canvi, és al que menys temps es dedica. I per què? Doncs perquè sempre es prioritza la part escrita, és a dir, aprendre a escriure correctament.

Tot i això, saber parlar és la part més difícil d'aprendre una llengua. I aquí és on entren la fonètica i la fonologia. Si bé calen per escriure bé, en la meva opinió, són més importants en la part oral de la llengua, perquè conèixer com es pronuncien els mots evita malentesos en la comunicació oral.

El principal objectiu d'aquest treball és, doncs, descriure com alguns fenòmens fonètics poden causar problemes de comunicació entre els parlants. Uns problemes que s'haurien de tenir en compte en una classe de català com a llengua estrangera.

A partir de les dues activitats incloses en el treball, s'ha pogut comprovar que els fenòmens fonètics de la vocal epentètica, la geminació i el *raddoppiamento sintattico* són molt freqüents en italià. A més, els seus parlants les apliquen a altres llengües, com ara

l'anglès i el català. Per tant, tot i que pugui resultar inofensiva, l'aplicació d'aquests fenòmens mereix l'atenció del professor.

Així, s'ha comprovat com funcionen aquests fenòmens en italià i també en alguns préstecs que aquesta llengua ha adoptat de l'anglès. A part, s'ha analitzat com s'apliquen en català, que presenta una estructura sil·làbica regida per unes normes força diferents de les de l'italià.

Els parlants italians, doncs, afegixen una vocal epentètica en els mots catalans que acaben en consonant, a excepció de les paraules que acaben en una consonant sonora. A més, com s'ha observat, aquests parlants apliquen la geminació i el *raddoppiamento sintattico*, és a dir, dupliquen la consonant, quan hi ha una paraula acabada en vocal tònica seguida per una paraula que comença amb una consonant oclusiva. Ambdós fenòmens es fan servir perquè les construccions de paraules compleixin les normes de l'estructura sil·làbica de l'italià.

Queda clar, doncs, que el temps dedicat a tractar temes com els esmentats hauria d'augmentar.

Aquests mecanismes s'han de considerar part de l'accent italià i, per tant, esperar que la majoria dels estudiants nadius italians els utilitzin. Malgrat que resultin molestos, s'ha vigilar quan es corregeixen, perquè els parlants consideren la pronúncia com un aspecte molt personal. Per a ells, la seva manera de parlar és part d'ells mateixos i s'ha d'anar amb compte a l'hora de corregir segons quins «errors», perquè la persona a la qual se li corregeixin no considerarà que allò és un error, sinó que simplement ella ho diu així.

La situació, doncs, demostra que la sociolingüística té un lloc important a la classe de llengua estrangera. Per tant, el professor ha de ser conscient que, a l'aula, no tan sols s'hi tractaran temes de gramàtica, sinó que també n'hi apareixeran altres de més delicats, com ara aspectes relacionats amb la cultura.

Així, el docent ha de saber fins on pot arribar i corregir els errors relacionats amb l'accent amb respecte i, sobretot, tacte, perquè alguns alumnes es poden sentir insultats si se'ls diu com han de parlar. És clar que ajudar-los a millorar és l'objectiu principal, però el que compte és la manera com s'assoleix aquesta meta.

Això no obstant, si aquests fenòmens en la pronúncia causen problemes de comunicació entre parlants, s'han de corregir sí o sí. Precisament, els fenòmens fonètics analitzats en aquest treball provoquen malentesos i cal posar-hi remei, encara que resulti difícil.

Un professor de llengua estrangera ha de saber com afrontar aquests problemes i, si coneix la llengua materna dels seus alumnes, li resultarà molt més senzill. Aquesta situació, però, es podria qualificar d'utòpica, perquè el panorama actual ho complica.

Avui dia, cada cop hi ha més diversitat de persones i, dins d'una mateixa classe, hi podem trobar persones amb 4 o 5 llengües maternes diferents, les quals, a sobre, no s'assemblen gens. Per tant, demanar a un docent que sàpiga les característiques de totes aquestes llengües és impossible.

Tot i això, el professor sí que pot investigar sobre la llengua materna de la majoria i, si vol, dedicar una mica de temps a les altres. A part, no cal que les conegui a la perfecció, sinó que sigui conscient de quins són els punts on poden sorgir dificultats. Si ho sap, doncs, sabrà per què cometen els errors i, així, hi aplicarà una solució eficaç.

Aquesta, doncs, és la hipòtesi principal del treball, la qual defensa que raonar sobre aspectes fonètics i també d'altres tipus en una classe de llengua estrangera és útil i serveix perquè els alumnes millorin de manera significativa.

A l'apartat 6, s'ha confirmat que els estudiants que van rebre una explicació més extensa i detallada van obtenir resultats molt més bons durant la segona gravació. En canvi, en els alumnes als quals només se'ls va dir quina era la manera correcta de pronunciar els mots la millora no va ser tan significativa.

El raonament, doncs, és clau, perquè, si un alumne no entén quin és el seu error, mai no podrà corregir-lo. És a dir, si un professor, no tan sols de llengua estrangera, no dedica uns minuts a fer entendre a l'estudiant què ha fet malament i explicar-li per què allò no està bé, aquest alumne no avançarà.

De fet, alguns estudiants podrien prendre's-ho malament i encallar-se, o fins i tot cohibir-se. Això, al seu torn, provocaria que el seu aprenentatge es frenés en sec i que, potser, arribessin a deixar d'aprendre aquella llengua. Sembla absurd i exagerat, però la personalitat, els sentiments i l'estat d'ànim de les persones influeix de manera decisiva en els resultats acadèmics.

Com s'ha exposat en el treball, una explicació detallada ajuda l'alumne, que entén el problema i és capaç de processar la informació. Així, pot identificar-lo en qualsevol context i corregir-lo immediatament i, amb el temps i la pràctica, avançar-s'hi i no cometre'l més.

Sovint, els docents s'obliden del raonament, perquè no hi ha temps o perquè pensen que no cal, però no s'ha de subestimar la importància que té en l'aprenentatge. Una classe de llengua és com una classe de matemàtiques, els alumnes es troben amb problemes que han de resoldre aplicant la fórmula correcta.

Finalment, només em queda agrair a les quatre participants la seva col·laboració en aquest treball. Sens dubte, l'experiència a Roma va ser meravellosa, sobretot per les persones que hi vaig conèixer i que han format part d'aquesta feina, la qual ha resultat molt satisfactòria.

En conclusió, cal preparar als professors de llengua estrangera adequadament, perquè siguin capaços de fer front als problemes que se'ls plantegin dins de l'aula. Així, podran resoldre'ls de manera eficient i els alumnes assoliran els objectius que es van marcar en començar a estudiar la llengua estrangera.

9. Bibliografia

- Absalom, M., Stevens, M., i Hajek, J. (2002). A typology of spreading, insertion and deletion or what you weren't told about *raddoppiamento sintattico* in Italian. *Proceedings of the 2002 Conference of the Australian Linguistic Society*, 1-12. Recuperat de <http://www.phonetik.unimuenchen.de/forschung/publikationen/MaryStevens/66485.pdf>.
- Brinkerhoff, M. (2015). Rethinking Raddoppiamento Sintattico. *University of Utah Student Conference in Linguistics*. Salt Lake, Utah.
- Broniś, O. (2016). Italian vowel paragoge in loanword adaptation. Phonological analysis of the Roman variety of Standard Italian. *Italian Journal of Linguistics*, 28.2, p. 25-68. Recuperat de: http://www.italian-journal-linguistics.com/wp-content/uploads/2_Italian-vowel-paragoge-in-loanword-adaptation.pdf.
- Campmany Jané, E. (2002-2004). Diferències fonològiques entre diversos estils de parla al català central septentrional. *Programa de doctorat Llenguatge i variació*, 381. Recuperat de: <https://www.tdx.cat/handle/10803/1685>.
- Harris J., i Gussmann E. (2002). Word-final onsets. *University of Gdansk*. Recuperat de: <http://roa.rutgers.edu/files/575-0203/575-0203-HARRIS-0-0.PDF>.
- Krämer, M. (2009). *The phonology of Italian* (1a ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Morandini, Diego. (2007). The Phonology of Loanwords into Italian. *Department of Phonetics & Linguistics. University College London. A dissertation submitted in*

partial fulfilment of the requirements for the MA in Linguistics. Recuperat de:
http://www.phon.ucl.ac.uk/research/research_abstracts/ma/morandini.pdf.

Pou Sagarra, E. (2016). Anàlisi dels patrons cognitius de l'accent en català. *Grau en llengua i literatura catalanes. Facultat de Lletres, Universitat de Girona*, Recuperat de:
https://dugidoc.udg.edu/bitstream/handle/10256/13291/PouSagarraElisabet_Treball.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Prieto, P. (2004). *Fonètica i fonologia. Els sons del català*. Barcelona: Editorial UOC.

Repetti, L. (1993). The Integration of Foreign Loans in the Phonology of Italian. *Italica* 70, 182-196.

Repetti, L. (2012). Consonant-Final Loanwords and Epenthetic Vowels in Italian. *Catalan Journal of Linguistics*, 11, 167-188. Recuperat de:
<http://revistes.uab.cat/catJL/article/view/v11-repetti/pdf>.

Serra, Pep (1996): *La fonologia prosòdica del català*, Tesi doctoral, Universitat de Girona.

Vogel, I. (1982). *La Sillaba come Unità Fonologica* (1a ed.). Bologna: Zanichelli.